

Regeringskansliet  
Klimat- och  
näringslivsdepartementet

## Yttrande över remiss - Promemoria

### Beskrivning av ärendet

Europeiska kommissionen har i en formell underrättelse framfört synpunkter på hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (MKB-direktivet) har genomförts i svensk rätt.

I promemoria presenteras förslag som syftar till att förbättra det svenska genomförandet av direktivet. Förslagen innebär i huvudsak att vissa verksamheter och åtgärder ska anmälas till tillsynsmyndigheten som ska göra en bedömning i frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Ändringar föreslås i bland annat miljöbalken, förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter, förordningen (1998:904) om anmälan för samråd och miljöprövningsförordningen (2013:251).

### Allmänt

Jordbruksmarken i Mörbylånga kommun är bland Sveriges bästa. Det försämrade säkerhetspolitiska läget har aktualiserat behovet av att stärka livsmedelsproduktionen i Sverige, där primärproduktionen är en kritisk del av kedjan. Lantbruken i kommunen ökar tillgången på närproducerade livsmedel.

Den flertusenåriga hävden av markerna är grunden till artrikedomen och de höga kulturvärdena i kommunen som bidrar till en levande landsbygd och ett attraktivt landskap med möjlighet till rekreation, friluftsliv och turism. Betesdjuren är en förutsättning för att Sverige ska nå några av våra nationella miljökvalitetsmålen, framförallt Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv.

Södra Ölands odlingslandskap har sedan år 2000 en plats på UNESCOs världsarvslista. I kommunens miljö- och klimatstrategi anges bland annat att kommunen ska bli mer motståndskraftigt genom att säkra tillgången på rent dricksvatten och att Mörbylånga kommuns jordbruksmark ska brukas hållbart.

## Synpunkter

Miljö- och byggnadsnämnden har granskat handlingarna och har valt att fördjupa sig i vissa delar.

### **Specifik miljöbedömning då en verksamhet eller åtgärd enligt 12 kapitlet ska prövas**

Det är lämpligt att en specifik miljöbedömning görs även gällande vissa åtgärder i kapitel 12 miljöbalken. Ett exempel är husbehovstäckter där uttagna mängder endast får användas för eget behov på den egna fastigheten eller brukningsenheten och inte säljas eller nyttjas kommersiellt.

Husbehovstäckter under gränsen för anmälningsplikt som innebär en väsentlig ändring av naturmiljön ska idag anmälas enligt 12 kap 6 § miljöbalken.

Flera stora uttag på vardera 10 000 ton sand/grus i samma formation men på olika platser av olika utövare kan därmed ske i stort sett oreglerat idag. Det är många gånger svårt att motivera att det enskilda uttaget inte ska medges. Idag är det i stora delar av landet brist på större sandformationer så som åsar och sanddeltan vilka fungerar som naturliga vattenrenare men som också kan användas för konstgjord infiltration. Betydelsen även av mindre formationer har ökat i och med klimatförändringarna och i framtiden kan även dessa bli aktuella för dricksvattenproduktion genom konstgjord infiltration.

Miljö- och byggnadsnämnden ser därför positivt på att kravet på en specifik miljöbedömning även ska omfatta verksamheter och åtgärder som ska prövas enligt 12 kap. miljöbalken. I en miljöbedömning bör rimligtvis miljömässiga synergieffekter av flera uttag, planerade och/eller pågående, inom ett område tas med i bedömningen.

### **11 kap 11 § 2.**

*11 kap 11 § 2. vattentäkt för en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning om bortledandet uppgår till högst*

- a) tio kubikmeter yt- eller grund-vatten per dygn på Gotland eller Öland, eller*
- b) 25 kubikmeter yt- eller grund-vatten per dygn på en annan plats än Gotland eller Öland,*

Med husbehovsförbrukning avses för ett lantbruk bl.a. rengöring i lantgårdar, vattning av kreatur, mjölkbehandling och annat vanligt lantbruksändamål medan t.ex. vattnets användning för en industri, handelsträdgård, tvättinrättning eller jordbruksbevattning inte omfattas (prop. 1997/98:45, del 2, s. 133). Undantag från tillståndsplikten för vattentäkter för husbehovsförbrukning infördes i äldre vattenlagen (1918:435) och behölls även i vattenlagen (1983:291). Bestämmelsen inarbetades sedan i miljöbalken utan någon ändring i sak.

Anmälan för grundvattenuttag för jordbruksändamål är ett utökat krav jämfört med nuvarande undantag från tillståndskravet enligt 11 kap. 11 § miljöbalken. Det innebär en administrativ börda för jordbruksföretagen. Införandet bedöms ändå vara motiverat. Många jordbruksföretag och dess uttag för husbehov idag är så mycket större än när rådande bestämmelser infördes. Parallellt med större uttag tillkommer effekter av pågående och förväntade klimatförändringar. Stora uttag tillsammans med sjunkande grundvattennivåer och ändrade kustlinjer vid stigande havsnivåer kan få stora miljökonsekvenser. När det samlade grundvattenuttaget blir större än nybildningen kan det t.ex. orsaka saltvatteninträngning i en grundvattenförekomst.

Det kan även vara lämpligt att överväga anmälningsplikt för uttag av grundvatten för andra syften än för jordbruksändamål. Ett anmälningsförfarande skulle kunna ge kunskap om hur stora mängder vatten som faktiskt tas ut inom ett område.

Kommunen kan idag med stöd av 9 kap 10 § miljöbalken införa en tillstånds- eller anmälningsplikt för nya respektive gamla grundvattentäkter för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppkommer:

Det kan vara svårt att på en enskild kommun ha rätt kompetens för att avgöra när möjligheterna till begränsningar enligt 9 kap 10 § miljöbalken ska tillämpas. I ett anmälningsförfarande skulle hänsyn tas till både människors hälsa och miljön. Anmälan har lämpligtvis Länsstyrelsen som adressat.

En annan aspekt som talar för ett anmälningsförfarande är att den enskilda verksamhetsutövaren ansvarar för bedömningen om grundvattenbortledningen kan omfattas av undantagsregeln i 11 kap. 12 § miljöbalken. Det får i normalfallet anses i alla fall mycket svårt för en enskild näringsidkare att själv avgöra konsekvenserna av ett större vattenuttag. Den enskilde blir också ansvarig för eventuella negativa konsekvenser om bedömningen sedan visar sig vara felaktig vilket skulle kunna leda till straffrättsliga konsekvenser.

Man får förutsätta att gränserna i uttag på 10 kubikmeter på Öland och Gotland jämfört med 25 kubikmeter i övriga Sverige noga har analyserats. Detta behöver dock motiveras tydligt så att man förstår vad som ligger bakom siffrorna till ställningstagandet. Det finns andra delar av Sverige förutom Öland och Gotland där det också är problem med låga grundvattennivåer. Här kan det också behov finnas av de hårdare restriktionerna, om en differentiering ska göras i olika delar av landet.

Denna handling är digitalt fastställd i Mörbylånga kommuns dokument- och ärendehanteringssystem och saknar därför underskrift.

**Beslutsfattare:**

Mikael Kaiser  
Verksamhetsområdeschef

**Föredragare:**

Charlotta Lindeborg  
Miljöchef

**I samråd med:**

Michael Granstedt  
Ordförande Miljö- och byggnadsnämnden

Hans-Owe Görtz  
Vice ordf. Miljö- och byggnadsnämnden